

D
1162-2

TANÁCSADÓ.
A' FALUSI NÉP' SZÁMÁRA.

— 0000 —

IRTA

SZABÓ IMRE.

Ára 4 ezüst krajczár.

30042

0109704

OMgKDK

LELTÁR

1995

K97

LELTÁR

2008

D 1162-2

TANÁCSADÓ.

A' FALUSI NÉP' SZÁMÁRA.

IRTA

SZABÓ IMRE.

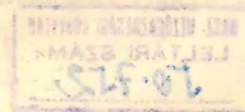

KÖZREBOCSÁTJA: A' JÓ 'S OLCSÓ KÖNYV-KIADÓ TÁRSULAT.

1848.

PESTEN,

NYOMATOTT BEIMEL JÓZSEFNÉL.

Isten mindnyájunkkal !

Keresztény polgártársaim! A' mi édes magyar hazánkban sok megváltozott, úgy, hogy ha országunk' mostani állapotját, az előbbihez hasonlítjuk, elmondhatjuk a' régi magyar dalnak szavait: „nem úgy van most, mint volt régen.“ Ezen változásokról ti sokat és sokfélét hallotok másoktól; gondoltok és beszéltek magatok is. Sok ember aggódik, töprenkedik; mások szinte rettegnek, 's Isten tudja miféle gondolatokkal vesződnek. Ez még mind hagyján! De azt már szomoruan hallja minden keresztény lelkű, becsületes polgár, hogy itt amott az országban gonosz bujtogatók járnak a' jámbor falusi nép között; annak fülét hamis és kározos tanításokkal tele beszélik, minek következtében dulasok és rablások is követték el. Tudom én azt jól, hogy a' jóra való ember, ki kötelességét érti, és azt szívesen teljesíti, soha sem vetemedik illetlen istentelen gonoszságokra, melyeknek hallására borzad az ember. De azt is tudom, hogy minden embernek tudni kell előbb kötelességét, ismerni a' viszonyokat;

ORSZ. MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR
LELTÁRI SZÁM:

50.752

's kivált mostani időben, tisztában kell lennie az országos változásokra, és némelly újabb intézkedésekre nézve. Tudatlanságból sok bűn származik. Olyant, a' ki nem tudja mit kell cselekednie, a' rossz akaratú bujtogató könnyen tévutra vezethet. Bujtogatók pedig mindég lesznek, mert a' világon jó és rossz emberek vegyesen élnek, mint mezőn a' jó és mérges füvek. A' rossz embert én olyannak tartom mint a' pörje; akár hogyan irsuk is, egészen soha sem irthatjuk ki. Nincs talán széles Magyarországon egyetlen falu, melyben egykét czégyeres ember ne laknék, a' kivel a' jóknak, kivált az előljáróknak örökös bajok van. Legjobban tudják ezt köztetek azok, kik bírók vagy esküdtek voltak. — Mind azért tehát, hogy a' mostani állapotot, 's ebből folyó kötelelességeket tisztán megértsetek; 's azoknak teljesítésére ösztönyt nyerjete; mind azért is, hogy a' rossz lelkű bujtogatók ellen magatokat okosan védelmezhessetek; 's a' félrelépésektől megőrizsetek, egy kis tanácsadó könyvet irtam számotokra. Ha máskor nem, legalább is vasárnap a' delesi isteni szolgálat után ráértetek ezt olvasgatni; és ajánlom, olvassátok is. Jó könyvet olvasni, annyi mint imádkozni. Üljetek össze hát vagy szobátokban, vagy mi most nyáron még szebb, egy fának hűs árnyékában és olvasgassátok e' kis tanácsadót. Jót állok érte, meg nem bánjátok, és ha jó tanácsaimat követni is fogjátok, bizonyos vagyok benne, hogy azt mondandjátok felőlem: „Isten áldja meg, bizony javunkat akarta.

Az új kormány, vagyis a' ministerium.

Azon változások közt, melyek édes magyar hazánkban történtek, legelső helyen említem azt, hogy új kormányunk, ministeriumunk van. Ámbár t. i. királyunk még Bécsben lakik, ezentul nem Bécsben, nem is a' bécsiek, hanem Budapesten lakó magyarok fogják az országot, jó királyunk' távollétében, szeretett nádorunk István főherczeggel egyetértve kormányozni. Ezen változáson kedves atyámiai minden magyar ember szívből örülhet. Akármellyik falut, csak azok kormányozhatják legjobban, kik abban laknak, kik a' falu' körülállásait ismerik; tudják mi van ott jól, mi van javítani való; ismerik az embereket, azoknak jó és rossz szokásait. Hasonlókép' Magyarországot is csak született, és itthon lakó magyarok kormányozhatják legjobban; mert azok ismerik jól az országot, azoktól várhatjuk, hogy házajok iránti szeretetből csak igazat, jót és hasznost tesznek.

Voltak ugyan eddig is magyarok a' király mellett, de ezeknek, a' sok idegen miatt nem volt elegendő befolyásuk az ország' kormányzásába; 's így sok nem úgy történt, mint az ország' java kívánta volna. Magyarország' dolgaiba más nemzetheliek is beleszóltak, kik a' mi ügyeinkhez nem is értettek, a' magok országát pedig jobban szerették; így aztán, mert ők többen voltak, minket magyarokat könnyen elmellőzhettek. Jó királyunkat azonban nem vádolhatjuk; ő a' ma-

gyarokat mindenkor szerette; megmutatta ezt az által is, hogy öregségében — mert már 55 esztendő — magyarul tanult és szólt. De látjátok atyámfiai, ő maga mindent nem tehet és nem tudhat, mert több országa is van; pedig a' király is csak egy ember, tehát másoktól kellett Magyarország' ügyeit megtudnia, 's azok iránt tanácsot kérni; a' mi miatt aztán történt az, hogy legjobb akaratja mellett sem azt tette, a' mi nekünk kívánatos és jó lett volna. Lám mihelyt a' jó király, magoktól a' magyaroktól megtudta mit kívánnak, megadta azt nekik. Azért imádkozunk jó királyunkért.

Azon magyar urakat, kik most itthon az országban kormányoznak ministereknek nevezzük. Ez diák szó, magyarul annyit tesz: szolga. A' mostani kormányzók tehát szolgálknak neveztetnek, mert midőn kormányoznak, tulajdonképen a' hazának szolgálnak. Ti is azt szoktátok mondani az öregekről, kik bírók, ésküdtek voltak „ez is szolgált a' falut.“ Minden hivatal szolgálat; és a' ki hivatalát becsületesen teljesíti nem csak az embereknek, de az Istennek is szolgál.

II.

Kötelességünk a' kormány iránt.

Akármilly kis társaságot, annál inkább nagyobb falut vagy várost, még inkább országot csak úgy lehet sikeresen kormányozni, ha az előljárók, kormányzók iránt engedelmisség van. — Minden hatalom az ur Istentől van; ő egyedüli ura minden élőknek és holtaknak. Minden ember felsőbb hatalom alatt áll, mellynek

engedelmeskedni tartozik. Mihelyt tehát valamelly előljáró vagy kormányzó a' hatalmat törvényes uton átveszi, ő parancsol; a' többi pedig köteles engedelmeskedni.

Mi is kötelesek vagyunk a' ministeriumnak, mint törvényszerinti kormányzó hatalomnak engedelmeskedni; minden törvényes rendeleteit végrehajtani. Annál nagyobb készséggel tehetjük pedig ezt, mert ők az ország előtt minden tetteikről számot adnak; azért nevezzük őket felelősöknek. Ezt így értsétek. Ezután minden esztendőben lesz országgyűlés; a' hol az általatok választott, 's benneteket képviselő követek is ott lesznek. Ezen követek vagy képviselők, a' ti, és mindnyájunk' nevében, sőt egyenes meghagyásból is, megkérdik a' ministereket mért tették ezt, vagy amazt így, vagy úgy? Ha tettöknek elegendő okát adják, megnyugszunk rajta; ha pedig nem tudnak kielégítő okot fölhozni, akkor nem leszünk irántok bizodalommal; és ők, látván hogy bizodalmat vesztek. lelépnek a' kormányról, 's mások lépnek föl, kik iránt bizodalom mutatkozik. Ti is szoktatok bírót választani, ki a' falu' dolgát, számadását vezeti. Nemde a' falu' kérdőre vonhatja őt „hej bíró gazda, hogy' áll a' falu' dolga, számadása? Hajó rendben találtok mindent, azt mondjátok „jól van bíró uram; ha pedig hibát vesztek észre, azt mondjátok mindszentkor: bíró uram kegyelmed rosszul vitte a' falu' dolgát, számadását; vagy nem ért hozzá, vagy nincs jó akaratja; azért tegye le kegyelmed a' mogyorófát, majd mást választunk.“ Tehát a' kormány vagyis ministerium iránt engedelmes-

séggel tartozunk, kötelességünk törvényes rendeleteiket végrehajtánunk.

Akárki bujtogatna tehát benneteket, hogy most senkinek sem kell engedelmeskedni, ne higgyétek el álnok szavait. Engedelmesség nélkül egy házat sem lehet rendben tartani, annyival kevesebbé egy országot. Azért senki sincs a' világon, ki a' felsőbb hatalomnak, a' törvénynek engedelmeskedni nem tartoznék. Istené után a' polgári törvény a' legfőbb hatalom, annak ha egyszer kihirdettetik, mindenki tartozik engedelmeskedni. Különben is az engedelmesség minden embernek becsületére válik; Isten előtt pedig nem csak kedves, hanem mint a' sz. írás tartja: többet ér az áldozatnál.

De mért intselek én titeket atyámfiai olly nagyon az engedelmességre? Ti mint jó keresztények úgy is tudjátok, 's eddig is gyakoroltátok azt. Tudjátok hogy a' hatalom mindig ugyanaz marad, ha a' kormányzási rendszer megváltozik is; a' hatalomnak pedig engedelmeskedni kell, Krisztus' példájaként, ki engedelmes vala mind halálig, pedig a' keresztalálig.

III.

Szabadság.

Könnyen akadhatna valaki, ki, mert a' dolgot jól nem érti, a' fölebbi pont' elolvasása után azt mondhatná: no itt van, mindenfelől azt hallja az ember, szabadok vagyunk; ez a' könyviró meg ollyan nagyon sürgeti az engedelmességet. Hát miben áll az a' hires szabadság? — Értsük meg egymást. Én is azt mondom sza-

badok vagyunk. De a' szabadság koránsem abban áll, hogy most már nekünk senki sem parancsol. No ugyan megjáránánk az illyen szabadsággal. Isten mentsen meg tőle! Láttatok-e már ollyan házat, a' melyben senki sem hágy magának parancsolni? Gyönyörűséges élet van ott ugy-e? Hát millyen lenne egy egész országban, ha senki sem parancsolna? A' mi szabadságunk abban áll, hogy most már magunk, mi magyar nép kormányozzuk az országot, mi az egész nép hozunk törvényt, 's más nem kötelez bennünket, mint a' magyar nemzet által hozott törvény. Most tehát nem függ az ország' sorsa egy vagy más ember' önkényétől, jó vagy rossz szeszélyétől, hanem magától az egész nemzetől. A' törvény tehát és törvényes hatalom ezentul is parancsol, de mivel e' törvényt mi hozzuk, a' hatalmat a' mi bizodalmunkat bíró emberek gyakorolják, szabadságunk semmi csorbát nem szenved. — A' törvény nem rontja le a' szabadságot, inkább biztosítja. Törvény tartja fön a' rendet; a' rend pedig bátyája a' szabadságnak.

Ámde a' polgári szabadság csak ott tenyészik, a' hol a' keresztényi szabadság, az igaz, valódi lelki szabadság virágzik. És miben áll a' lelki szabadság? Abban, hogy a' büntől szabadok legyünk. A' ki bünt cselekszik, szolgálja a' bűnnek. A' bűnökbe elmerült ember soha sem lehet igazán szabad. A' részeges nem egész rabja e' bűnének? Hányszor megfogadja józan korában, hogy többé le nem issza magát; és mégis mihelyt borhoz jut, addig iszik, míg feje el nem bódul, mert már nem annyira azt cselekszi a' mit a-

karna, hanem a' mire büne kényszeríti. — Az, a' ki keresztény szabadság nélküli polgári szabadságot akar, olyan szabadságot akar, millyen a' nyugözetlen csikóé, melyet a' szabad legelőre vernek, de onnan a' szépen zöldelő vetésekre fut 's gázolódik. Ez állati féktelenség, nem eszes emberhez illő szabadság. A' szabadság' értelme nem foglalhat magában rosszat. A' szabadság Istennek ajándéka, pedig Istentől csak jó és tökéletes adomány származik. A' szabadság tehát polgári tekintetben sem terjedhet addig, hogy örve alatt másnak rosszat vagy kárt okozhatnánk. Ugyan mit mondanátok, ha találkoznék falutokban ember, ki azt mondaná „én szabad vagyok, én tehetek mindent“ 's aztán falutokat fölgyujtaná? Nemde e' példából könnyü átlátni, hogy a' szabadság bűnben nem állhat. Örizzük tehát a' lelki szabadságot, mert e' nélkül polgári szabadság fön nem állhat.

Itt hol a' szabadságról beszélgetünk, jó lesz nektek szót tenni a' sajtószabadságról. — Hát mi az a' sajtó, miben áll a' sajtószabadság? Sajtónak mi azon eszközök nevezzük, mellyel a' könyveket nyomtatják. Ha valamikor olyan városba mentek, hol könyvnyomtató intézet van, nézzétek meg, szép dolgot fogtok látni. — Ezen sajtónak szabadsága abban áll, hogy most a' ki mit akar, szabadon kinyomathatja. Mert eddig atyámfiaink nem volt szabad semmit is kinyomtatni, míg azt egy arra rendelt ember, kit diácul censornak, magyarul könyvbírónak nevezték, át nem olvasta, 's az engedelmet rá nem irta. Most ilyen engedelem nem kell. Hanem azért most sem szabad ám gonosz, istentelen

könyveket írni; 's ha valaki illyent ír, a' sajtótörvények szerint megbüntettetik. — Mind a' mellett is azonban, hogy ilyen büntető törvények vannak, találkozik rossz ember, a' ki rosszra tanító könyvet írhat; azért vigyázva vegyetek könyveket. A' ki pénzét rossz könyvre vesztegeti, annyi mintha sárba dobná azt. A' rossz könyv olyan mint a' rossz levegő, észrevétlenül is beszívja az ember mérgét. Pedig már eddig is sok mindenféle haszontalan, sőt rossz nyomtatványok árultak; vannak a' mellyekben szent hitünk, jámbor szokásaink csufoltatnak; vétkek taníttatnak. Az illyeneket vessétek meg; pénzt értte ne adjatok. Minek adnátok ti nyereséget olyan gonosz embernek, a' ki a' ti legszentebb kincsetekből, a' hitből 's istenes szokásaitokból csufot üz. Olyan könyvet kell olvasni, a' miből okosabb és jobb lesz az ember. Illyen jó könyvek készítésére, és olcsó ároni eladására állott össze Pesten egy társaság. Ettől csak jó könyveket várhattok; mert ez a' társaság nem nyeréskedni akar, hanem a' ti lelki javatokra munkálni, a' mit e' társaság közrebocsát, bátran megvehetitek és olvashatjátok. Megismerhetitek pedig az illyen könyveket arról, mert rá lesz nyomtatva mindegyikre „közrebocsátja a' jó 's olcsó könyvkiadó társulat.“ Ezen kis könyvet is az említett társulat adta ki; magatok láthatjátok hogy ebben csak jó és hasznos dolgok foglaltatnak. Egyébiránt még azt ajánlom általában, hogy az olvasandó könyvek' kiválasztásában kövessétek az értelmesebbek' tanácsát, millyenek minden faluban találhatnak.

IV.

Egyenlőség, testvériség.

Vannak némelly szavak, melyeket a' mostani időben gyakran hallotok, ezeket is megmagyarázom igazán, és tiszta jó szívből. Illyen szavak ezek: egyenlőség, testvériség. Szép két szó ha azokat igazán értjük. Az egyenlőség atyámfiai abban áll, hogy most a' törvény előtt mindnyáján egyenlők vagyunk. Ugy van. Most a' nemesnek, urnak, grófnak, papnak, 's az utolsó falusi embernek is azon egy törvénye van. A' törvény semmi különbséget sem tesz közöttünk. A' testvériség pedig abban áll, hogy az országnak minden lakosai úgy tekintsek egymást, mint ha vérszerinti testvérek, mintha egy apától-anyától származtak volna; és szeressék egymást mint jó testvérek; egymásnak jót kívánjanak; egymáson segítsenek; ellenben rosszat, kárt senkinek se tegyenek, mert ez ellenkeznék a' testvéri szeretettel. — Mind ez mi előttünk, keresztények előtt már nem ujság. Mi, szent hitünk' tanításából már régen tudjuk azt, hogy mióta Jézus Krisztus szentséges vérért kiontottá, egyenlők, testvérek vagyunk. Tudjuk, hogy Isten előtt nincs személyválogatás. Tudjuk Krisztus urunknak azon nagy parancsolatját, „mind azt, a' mit akarjuk, hogy nekünk mások cselekedjenek, mi is cselekedjük másoknak; a' mit pedig nem akarjuk, hogy mások nekünk cselekedjenek, mi se tegyük azt másoknak.“ Ezt az első keresztények meg is tartották úgy, hogy mint a' sz. írás mondja: „a' hi-

vek' sokaságának egy szíve volt és egy lelke. Lám közöttünk az Istennek, mint közös mennyei atyánknak házában eddig sem volt különbség; egyenlőnek néztük ott az urat és szolgát; ugyan azon oltárnál, ugyan azon Krisztus' testében részesült a' gazdag és koldus. Követte volna csak a' világ Krisztusnak, az anyaszentegyház által előadott tanítását, soha sem lett volna ember és ember közt olly nagy különbség; nem harpózott volna el a' szeretetlenség. Ime atyámfiai, ismét egy újabb ok arra, hogy Krisztus' egyházához, és tanításához buzgón ragaszkodjunk! A' mit a' világ most adott meg, azt Krisztus minékünk régen megadta. Ő tőle tanulta a' világ azt, mit most olly fönnen hirdet.

Nincs szó, mellyel mostani időben több visszaélést üznének a' rossz akaratu emberek, mint e' szóval egyenlőség. Vannak t. i. emberek, kik örömezt závert okoznak, hogy aztán a' zavarosban halászhasanak. Az illy rossz akaratu emberek azt terjesztették itt amott, hogy az egyenlőségnél fogva most már minden jószágot újra fölosztanak, hogy minden embernek egyenlő birtoka legyen. Ez nem más mint csábító, és lázadásra vezető, kárhozatos tanítás. Az embereknek egyenlő birtokuk soha sem volt, nem is lesz, mert lehetetlen. Ezt már maga az emberi természet' különfélésege nem engedi. Nézzetek csak körül falutokban, hányféle természetű embert láttok ott. Az egyik szorgalmatos, naphosszat dolgozik, és Isten' segítségével eltartja háza-népét, lassankint megis gyarapszik. A' másik dologtalan, naphosszat ácsorog, vagyonát elpazarolja; mert nincs az a' sok a' mi el nem fogyna.

Egyik ember józan; ha iszik is bort, csak képesint, de eszt el nem veszti, jószágát el nem pazarolja. A' másikat részeges, torkára költi mindenét. Na már atyámfiak tegyük föl, hogy ha ma egyenlőn elosztanák is a' jószágokat, meddig maradna az így? A' jóra való ember szorgalma által ugyan megörzené; de a' lusta, a' dologtalan megint csak elpazarlaná. A' józan ember is megérné részével, de a' részeges megint csak korcsmára hordaná. És így minden héten új osztályt kellene tenni, és mindég a' jóra való emberek vesztene. Pedig a' jóra való embereket kár volna büntetni, örökösen zaklatni a' rosszak' kedvéért. Mondok egy példát. Bizonyos helységben lakott egy Laska Péter nevű becsületes gazda ember, kinek két fia volt Gyuri és János. Mikor az apa megholt, mindenik fiára egyenlő birtok jutott. János jó gazda, szorgalmatos ember volt; megházasodott, feleségével jól élt, 's lettek gyermekei, kiket istenesen nevelt, mint Isten tudni adta. Gyuri ellenben dologtalan volt, ő is megházasodott, de feleségét ütötte, verte, részegeskedett, jószágát, még felesége viselőruháját is korcsmára hordta. Szegény felesége ez előtt három hónappal megholt. Gyuri egy ideig kujtorogott; azonban egyszer csak megrohanja János bátyját „hallod-e bátyám! — mondá — mi testvérek vagyunk, és egyenlők, neked van jószágod, nekem semmim sincs, osztozzunk újra.“ Ugyan édes atyámfiak, találkoznék-e köztetek olyan bíró, ki ezt a' becsületes Laska Jánost új osztályra kényszerítené? Én azt hiszem, nem találkoznék. Micsoda igazsággal is lehetne tőle elvenni azt, a' mit gondosan megtakarított, és olyannak adni, a' ki

a' magáét vétkesen eltékozolta?! Egyenlők vagyunk atyámfiak, Isten és a' törvény előtt, de birtokra nézve egyenlők nem lehetünk. Elég az, ha az ország minden embernek ad módot kenyérkeresetre; elég ha a' tehetetlen nyomorultakon segít a' felebaráti szeretet. A' többi aztán mindenkitől magától függ. Minden ember a' maga szerencsájének Kovácsa. — Egyébiránt is az ilyen osztozkodást csak a' dologkerülők kívánnák, kik jól élni nagyon szeretnek, de dolgozni nem. A' becsületes, békeséges ember megelégszik avval a' mie van, a' mit munkája által keres; azért tartsuk mindnyájan szem előtt a' régiek' mondását: „kaparj kurta és lesz.“ Azért ha valaki illetlen bujtogatásokra vetemednék nálatok, mutassátok meg neki, merre van az országút; mert tudhatjátok, hogy nem becsületes ember. Küldjétek dolgozni, úgy is csak élödni akar nyakatokon. — És végre az illy bujtogatásoknak mi lesz a' vége? az a' mi egy két helységben már volt, hogy t. i. találkozik olyan léhűtő, a' ki a' csábító szóra hajt, 's megtámadja másnak jószágát; de ám aztán lekapják a' tiz körmiről, 's elteszik a' hűsre. Ehhez pedig jóra való, becsületes magyar embernek nem lehet kedve.

V.

Népképviselet.

Az imént kifejtett egyenlőségből foly a' népképviselet. Ezentúl az egész nép, osztály vagy állapot különbség nélkül befoly a' törvényhozásba; nem ugyan fejenként minden ember, hanem követei, kép-

viselői által, és ezt nevezzük népképviseletnek, mert a' követek az összes népet fogják képviselni. Ha ti uraságokkal vagy a' vármegyével akartatok valami iránt szólni, nem mentel az egész falu, hanem küldöttetek egynehányat, kikben legjobban biztatok, ezek voltak a' falunak követei, képviselői. Eddig az országgyűlésen csak a' főpapok, zászlós urak, grófok, bárók és a' nemesség követei voltak jelen, ők hoztak törvényt mindnyájunknak; de most már eljöttek látták az időt arra, hogy az egész nép befolyjon a' törvényhozásba, azért az utolsó országgyűlésen elhatározták, hogy ezentul, a' törvényben meghatározott mód szerint az egész nép válasszon követeket, hogy így aztán a' követek az egész nemzetet képviseljék; miért is ezentul a' magyar országgyűlés, melly évenként Pesten fog tartatni, nemzeti gyűlés nevet viselend. Eddig atyámfiai, a' vármegye'gyűlésein sem volt helyetek, ezentul képviselőiteknek ott is lesz szavuk.

Milly szép jogok, (vagy mint az előtt diákosan mondani szerettétek jussok) ezek! Csak aztán okosan és becsületesen éljetelek velek, hogy az országnak békésege, boldogsága előmozdittassék. Ez leginkább a' követektől függ. Azért olyan követeket válasszatok, kiknek jó akarajjáról, becsületeségéről, hazafiságáról meggyőződve vagytok. Lesznek majd elegenden, kik hogy a' követségből hasznot huzzanak, szebbnél szebb szavakkal hizelkednek körülöttetek; 's noha eddig szóba sem álltak veletek, most kedves barátjaiknak, véreiknek, polgártársaiknak fognak nevezni, 's Isten

tudja miféle ígéreteket tenni; de vigyázzatok, nehogy csalatkozzatok. A' hizelkedő macska körmölni szokott. Nem is mind okos ember ám az, a' ki sokat beszél. Lám az üres hordó is hangosabban konog, mint a' mellyik teli van. És a' ki sokat ígér, többnyire keveset vagy éppen semmit sem ad. Ugy-e mikor valami szerszámfára van szükségtek, nem azt nézitek, mellyik esik utba, hanem mellyik alkalmas, bementek az erdőbe, a' sűrűbe keresni, míg jót találtok? Így most is ne hagyjátok magatokat olyanoktól elcsábíttatni, kik uton utfelen tolakodnak rátok, hanem a' becsületes, okos hazafi érzésű embert keressétek föl magatok. A' jó ember megérdemli, hogy lámpással is fölkeressétek. — Vannak minden vidéken alkalmas emberek, ezeket válasszatok.

VI.

Közteherviselés.

Sajnosan mondogattátok eddig, hogy csak ti fizettek porcziot és vámot, holott katonát is ti adtatok, ti tartottátok; az utakat is ti csináltatok. — A' nemes ember ugyan adót, porcziot nem fizetett; de mikor a' szükség kívánta, maga pénzén katonáskodott. Aztán atyámfiai, a' földeket, mellyeket most birtok mind a' nemességtől kapták apáitok. — Mivel azonban a' körülmények megváltoztak, a' nemesség is önként adó alá vetette magát, és az utolsó országgyűlésen elhatározta, hogy ezentul minden ember, a' ki az országban lakik, legyen az gróf, püspök, nemes vagy nem nemes,

mesterember vagy szántóvető, vagyonához arányozott adót fizessen; és ezt nevezzük közteherviselésnek, mert az által, hogy mindnyájan fizetünk, mindnyájan közösen viseljük az ország' terhét.

Multkor a' Dunaparton mentemben két falusi polgárt hallottam beszélgetni, kik közül egyik azt mondá a' másiknak „na sógor uram ezután szabad polgárok leszünk és porcziot nem fizetünk.“ — Meglehet hogy többen is találkoznak, kik így gondolkodnak. Ezek nem tudják a' törvényt. Biz édes atyámfiak, a' törvény világosan megmondja, hogy fizettek adót és fizetünk veletek mindnyájan, kik az országban lakunk. De ne is sajnáljátok az adót. Hiszen arra az országnak szüksége van; adó nélkül az ország fön nem állhat. Azért már a' sz. írásban parancsoltatik, hogy adjuk meg mindenkinek a' mivel tartozunk „kinek adóval adót.“ Országunknak pedig tartozunk adóval; azért jó, csendes lélekkel és szívesen fizessük meg azt. Jó példát mutatott nekünk erre Jezus Krisztus, ki midőn a' földön járt, mint a' sz. írásban olvassuk: maga és Péter helyett is megfizette az adót. Egy ország sincs az egész világon, a' hol adót nem fizetnének, pedig mindenütt többet, mint nálunk. Aztán mikor az országnak adót fizetünk, annyi mintha magunknak fizetnénk; mert adópénzt mindig az ország' bátorságára, fölvirágoztatására kell fordítani; miből a' lakosra háramlik haszon. — Ha az országban jó utak lesznek, könnyebben, gyorsabban fuvarozhattok; ha a' vizek szabályoztatnak, nem öntik el a' vidéket, p. o. Csalló vagy Rába közt; ha a' kereskedés virágzik, jobb, olcsóbb

portékát kaptok, ha a' földmivelés jó karban lesz, több gabona terem, pedig erre pénz kell; és lássátok ilyen czélokra fordítatik az adóból begyűlő pénznek legnagyobb része. Azért atyámfiak, fizessük meg adónkat jó szívvvel; szeretett Magyarországunk, édes hazánk' fölvirágzására, 's a' magunk' hasznára. Hajdan ősapáink véröket ontották, hogy az országot maradékaiknak megszerezzék és föntartsák: adjuk mi örömmel pénzünket, hogy szép Magyarországból gazdag és boldog ország is lehessen.

VII.

Nemzeti őrsereg.

Hogy az országban a' csendesség, nyugalom, a' személy- és vagyonbátorság annál biztosabban föntartassék, mindnyájan egyenlőn fegyvert fogni tartozunk. Ezért állittatik föl minden faluban és városban a' nemzeti őrsereg. Már atyámfiak, ez olly becsületes szolgálat, hogy ha valaki abba be nem léphetne, méltán sirva fakadhatna. — Lehet-e szebb és becsületesebb szolgálat, mint hazánkat védelmezni, mellynek földében elhunyt véreink nyugosznak; mint a' csendességet, nyugalmat, bátorságot biztosítani az élőknek; mint saját jószágunkat őrizni, magunk és felebarátunk' vagyona- és személyétől minden megtámadást és veszedelmet elhárítani? Ej atyámfiak, a' magyar embert az Isten is katonának teremtetete! Van példa rá a' történetben, hogy husz ezer magyar, száz ezer, sőt több törököt is elvert. Mindnyájan ugyan sor-

katonaságba (igy nevezem a' régi katonákat) nem állhatunk, de saját határunkban, fölváltva csakugyan szolgálhatunk. — Ha szükség kívánná menjünk el messzebb is — ezzel tartozunk hazánknak, tartozunk magunknak. Hallottam, miszerint némelly falukban az asszonyok megijedtek, hogy férjeiket elviszik a' táborba; azért is sirtak, rittak, hogy majd ki lesz a' kenyérkereső? No ne féljeteek szegények, nem viszik el, csak otthon kell kiállani, mikor a' sor rá kerül, máskor dolgozhatik eleget. Azt is hallottam, hogy némelly faluban, mert az asszonyok a' csákótól és puskától megijedtek, találkozott olyan anyámasszony katonája féle ember, ki az asszonyokkal együtt megijedt, 's a' kusz-kóba bujt. Na már aztán miféle magyar ember az ilyen? A' jó vérű magyar szívesen fog fégyvert falujáért, 's ha kell, elmegy a' hazát megvédeni. Hajdan az olyan pimasz, ki a' fégyvertől félt feleséget sem kapott. Mert akkor még a' magyar asszonyoknak is helyén volt a' szivök. A' magyar leány maga tüzelte harczra kedvesét, 's ha elesett, meggyászolta őt, ha pedig visszatért bokrétát adott neki. Most a' magyar asszonyok, leányok elkényesedtek, 's ha a' katonaságnak csak nevét hallják is, pityeregnek. Ugyan mit pityeregnétek hazám' leányai? A' férfi' kezébe fégyver illik, nem orsó. Legyetek jobbak ezután, vessétek meg az olyan legényt, ki, mikor a' szükség kívánja, nem mer fégyvert fogni. — Im most szükség is, alkalom is van. Az országnak katona kell, hogy a' békeséget megvédje, áll a' verbung, csapjatok föl. Ne féljeteek, nem fogdosnak kötéllel; csak azt hijják a' kinek ked-

ve van. Három esztendeig tart a' szolgálat, 's három esztendő nem mind a' világ. Sok szép nyalka gyerek van köztetek; álljatok az ország' zászlója alá, a' kikben jó vér van. Védelmezzétek az országot; mutassátok meg, hogy vér helyett nem aludt tej foly ereitekben. Rajta legények, áll a' verbung csapjatok föl! Vagy talán féltek? No akkor ugyan megadnátok a' magyar becsületnek; akkor bujjatok a' pad alá, 's fogjatok főzőkanalat vagy orsót!

Az magától értetik, hogy a' fégyvert minden becsületes ember csak törvényes, jó czélokra használja, 's azt ártatlan felebarátja ellen; sőt az ellen sem használja, kire egy vagy más okból személyes bosszúsága van, az ilyen megtámadás gyilkosság lenne, a' mit isteni és emberi törvények egyiránt tiltanak. És aztán ha szabad volna p. o. Bodor Péternek az ő fégyverét p. o. Gregonics János ellen használni, csak azért mert valamiért neheztelne rá, akkor meg másnak, p. o. Kövágó Antalnak szinte ugy szabad lenne Bodor Pétert megtámadni. És ha ez szabad lenne, mi következne ebből? Az, hogy soha sem volna senki is bátorságban, mert nem tudná, ha nem támadja-e meg valaki. Akkor még szántás, kaszálás közben is fégyvert kellene viselni, hogy szükség' esetében védelmezni lehessen magukat. Ez pedig aztán azt okozná, hogy a' dolog nem menne Isten'igazában, az ember napról napra szegényebb lenne, 's a' helyett, hogy bátorságban élne, örökös rettegésben töltené napjait. Már pedig ezt egy becsületes ember sem kívánja. Azért még egyszer mondom, hogy a' fégyvert csak felsőbb parancsolat

szerint, törvényes, jó czélokra, az ország' ellenségei, a' rendbontók, rablók, tolvajok ellen; a' közbátorság, csendesség' föntartására kell használni, de soha sem személyes bosszúságból vagy épen gonoszyságból. — Ha valaki ellen alapos panaszunk van, adjuk bíró e-lébe; az tegyen igazságot. Most már atyámfiak a' bírók sem lehetnek ám részrehajlók, mert a' nyilvánosság, az igazságnak ezen jó barátja ellenörködik mindenütt. Ennek a' nyilvánosságnak pedig igen jó szeme van, meglátná az ajándékot, ha szűr alatt vinnék is, ha a' csibét nem rikatná is, mint az egyszeri ember a' fis-calisnál; ennek a' nyilvánosságnak jó szája is van, a' mit látna kimondaná, a' nyilvánosság' szavát nem lehet a' sujtásos hajduk által elnémíttatni. És ez így van jól. Nyerjen az, a' kinek igazsága van, a' kinek pedig nincs igazsága, veszítsen rajta. Szomorú dolog az, mikor az igazságot tojásért, írósvajért, ürmösért adják. De ne féljete, ez mind megszűnik. A' ragadós kezű bíróknak leszált a' napjok. Már ezután nem lesznek, nem is le-hetnek olyan esküdt urak, kik midőn 12 forintos ex-ecutióra mentek, 50 for. pörköltiséget vettek, mint ily-lenfőle panaszokat nem régebbe is hallottam a' Bala-ton' egyik partja körül.

VIII.

Megszűnt a' robot és dézsma.

Eddig atyámfiak robotoltatok, ur-dolgárajártatok; erről ezutánra föl vagytok mentve. Ez rátok nézve

nagy nyereség. Mostantól fogva azt az időt is, mit ed-dig uraitok' dolgára kellett fordítani, a' magatokéra fordíthatjátok. Sokszor megtörtént eddig, hogy, kivált a' ki cseléd nélkül volt, hátra maradt dolgában, sze-rette volna p. o. földjét elvetni vagy rétjét lekaszálni, de mivel még robottal tartozott, elhajtották ur-dolgára; közben megváltozott az idő, 's a' szegény ember kárát vallotta. Ezután mindenki akkor teheti dolgát, mikor legjobbnak fogja találni, senki sem hajtja elattól. Ezen tehát titeket atyámfiak maga a' nemesség mentett föl, mellynek eddig robotoltatok. Átláthatjátok ebből a' ne-mességnek, az uraknak jó indulatját irántátok; viszo-nozzátok azt hasonló jó indulattal. Ne hallgassatok te-hát azon rossz lelküemberekre, kik titeket a' nemesség és urak ellen ingerelnek. A' mit eddig követeltek tőle-tek, főnálló törvény szerint követelték, azért ellenök haragot forralni most, midőn a' kötelező törvényt meg-szüntették, hálátlanság, igazságtalanság volna.

Ezután tizedet sem adtok. A' catholicus egyházi rend, az úgy nevezett papi tizedről, melly őt szinte törvény szerint illette, a' nép iránti felebaráti szere-tetből, önként, minden kárpótlás' kikötése, vagy csak kívánása nélkül is lemondott, 's azt, a' mit ezentul tized' fejében kapna, örök időkre a' népnek ajándékozta. A' catholicus papság' ezen igazi felebaráti szeréteket mu-lató tettét, a' törvénybe is beleírták örök emlékezet' o-káért. Én, ki a' falusi népet jól ismerem, bátran hiszem azt, hogy a' papság' ezen jó téteményét háladosan fogadja, 's megadja azt, a' mit e' jótéteményért a' pap-ság tőle cserében kíván. És mit kíván tőletek cserében

a' papság? Nem egyebet, mint szeretetet, bizodalmat, elismerést. Csak azt várja és kívánja tőletek a' papság, hogy átlássátok, miszerint javatokat akarja, 's bármit beszéljenek a' papgyűlölők, nektek, szegény falusi embereknek nincsenek jobb barátjaitok papjaitoknál. Tudjátok ti ezt jól tapasztalásból is. Hát eddig is, kihez mentetek nagyobb bizodalommal mint a' paphoz? Ha szükségtek' idején már mindenütt hiában kopogattatok, végre is a' papsághoz folyamodtatok, 's ugy-e többnyire jó sikerrel? Sajnosan eshetik ugyan a' papságnak, hogy sokan ezt elismerni nem akarják, 's a' papság ellen dulkanak, irigykednek; még sajnosabb, hogy ezt igen sokan éppen olyanok teszik, kik bizony sok jóban részesültek a' papság által. Százanként tudnék nektek megnevezni olyanokat, kik a' papságtól álamizsnát, segedelmet, eleséget, télen fát kaptak, és mégis jóltevőik ellen fordulnak, őket saját házaikban háborgatják, utczákon szidalmazták, vagyonukat elrabolni akarják. Tudnék nektek mutatni számtalanokat, kik előtt kalapot emelnének mint a'féle tekintetes urak előtt, kik sorban járják a' papokat, hogy mesterségesen összekoholt hazugságaikkal kicsalják tőlök a' becsületes szegények' osztály-részét, 's aztán elkártyázzák, dorbézolja az; és még is szidják a' papokat, rágalmazták, 's ha lehetne, még a' szabad levegőt sem ereszténék rájuk. És hányan vannak ezek közt olyanok, kik a' papok' pénzén nevelkedtek föl. No de hagyján, itt is teljesedik a' magyar közmondás „jóért jót ne várj.“ Erre csak azt mondja a' pap, 's vele minden jó keresztény „uram bocsáss meg nekik, nem

tudják mit cselekesznek.“ A' papok, 's velök jó hiveik sajnálják, hogy találtatnak ilyenek, de azért jót kívánnak, 's mig módjuk lesz, tesznek is üldözőikkel. Azokkal, kik őket kövel dobolják, falatjokat is készek megosztani Majd az idő ezt a' sebet is meggyógyítja. Ha azért hallotok is ilyen szidalmakat, rágalmazásokat, szép szóval feleljetek rá; de senkit ne bántsatok. Ti atyámfiai, jól tudom én, mint eddig, ugy ezentul is ragaszkodni fogtok lelkipásztoraitokhoz. Én tőletek a' papnak, bármilly vallásuak legyetek ti, legyenek ők, sem személyét, sem vagyonát nem féltém. — Ti bizonyosan mind addig, mig ez a' törvény is meg nem szűnik, megfogjátok tenni lalkipásztoraitoknak a' köteles munkás és csekély tartozást. Félnapi munkát, és egy kis fizetést nem fogtok sajnálni azoktól, kik éjjel nappal készen állnak szolgálatotokra. Ezeket én minden vallásbeli atyámfiaimnak mondom. Mondom azért, mert tudom, hogy religio nélkül az ország fön nem állhat, a' religio' tanítására pedig papok kellenek, 's ha a' papot nem tisztelitek, előbb utóbb megvetitek a' vallást is, pedig vallástalan néptől Isten mentse meg országunkat!

Most még azt jegyzem meg, hogy a' tized' elengedéséből ti rátok szép haszon háramlik. A' mit az Isten, földetekten teremni enged, mind a' tietek. Nem kell várni a' tizedelést hetek számra. Nem kell szomoruan nézni, miként csirásodik ki gabonátok, mellyet, ha a' tizedelést akár lustaságból, akár rossz akaratból, akár mi okból el nem halogatják, idején csürbe hordhattatok volna.

IX.

Némelly félreértések.

Minden jó lelkű ember átlátja, hogy a' fentebbi pontokban előszámláltuk jogokért, hasznokért, hálával tartozik a' jó Istennek, kinek böles gondviselése vezeti a' világ' dolgait; hálával tartozik eddigi urainak, 's a' főpapoknak, kik irántatok olly jó szívvél voltak, 's a' legujabb törvényeket hozták; hálával tartozik jó királyunknak, ki azon törvényeket megerősítette, vagyis mint mondani szoktuk „szentesítette.“ És mégis találkoznak emberek, ném tudja az emberbutáknak nevezze-e őket vagy gonoszoknak, kik a' helyett, hogy a' vett jókért hálákat adnának, azokat semmiibe sem véve, földes uraik ellen agyarkodnak, 's azt mondják, mert nem kell robotolni, 's tizedelni, vegyük el az uraság' jószágát. Boldog Isten, micsoda emberek ezek! Ugyan mit mondana kegyelmed p. o. Kiss József atyánkfia, ha Szabó Pál szomszédjának felebaráti szeretetből egy szekér szénát adna, ez a' Szabó Pál meg azt mondaná : „nekem ugyan adott Kiss József barátságából egy szekér szénát, de én avval meg nem elégszem, hanem adjon három szekérrel.“ Nemde Kiss József méltán mondaná azt, hogy : „ennek a' Szabó Pálnak elcsavavarodott az esze.“ Elégedjék meg avval a' mit kapott, ingyen az is jól van. Vagy mit mondanánk atyánkfiái, ha p. o.

Darázs Bertók száz forinttal tartoznék Tornai Istvánnak, és ez a' jószívű Tornai a' száz forint adóságot elengedné, Darázs pedig nem csak meg nem köszönné, hanem még azon felül Tornainak házát is el akarná venni. Nem mondanátok-e mindnyájan, hogy ez gazság és Darázs Bertók rosszul cselekszik? Ugyan ezt kell állítani mindazokról, kik a' robot és dézsma' elengedésén neki tüzesedve, uraságaik' földjeit is el akarják venni. Nem oda Buda édes atyámfiái. Köszönjétek meg a' mit kaptatok. A' másét ne bántsátok, úgy lesz a' tieteken is Isten' áldása. Mindég csak Krisztus urunk' parancsolatját tartsátok szem előtt, a' mit magatoknak nem kívántok, másnak se tegyétek. Azt pedig tudom, egyitek sem szeretné, ha jószágát más elvenné. Mondok egy történetet. Jól vigyázzatok. Bizonyos faluban, a' nevét nem teszem ki, történt, hogy az ottani lakosok is a' szabadságot rosszul értvén az uraság' kastélyát akarták elfoglalni. A' bíró vezérlete alatt meg is indultak a' kastély felé. Utközben szemközt jön velök egy mint egy 30 esztendő ember, kit jó kedve, tréfás beszédjei, miatt az egész falu' népe szeretett, 's közönségesen csak Tréfás Csicsóknak nevezett. Tréfást meglátván a' bíró, azt monda neki : „no Csicsók öcsém, gyere te is velünk,“ „Hová?“ kérdezé Tréfás. „Az uraság' kastélyát elfoglalni, majd neked is adunk benne egy szép czifra szobát.“ Tréfás egyet gondolkodott, aztán így szólt : „már én megkövetem bíró uramat, nem menek velök. Nekem nem kell az a' czifra szoba, hisz' abban még csak pipázni sem mernék. Én meg-

elégyszem bíró uram' házával, menjen kegyelmed, foglalja el a' kastélyt, én majd az alatt elfoglalom bíró uram' házáat.“ A' bíró meghökkenve mondá : „de öcsém, nem úgy verik a' cigányt, az én házamnak hagyj békét, azt én magam és magamnak építettem, nem neked.“ Mire Tréfás nevetve válaszolt : „ugy biz édes uram, bíró uram, hát iszen az uraság is magának építette a' kastélyt, nem kegyelmeteknek. Ha tehát kegyelmeteknek szabad elfoglalni a' kastélyt, nekem is, szint azon jussal szabad elfoglalom bíró uram' házáat.“ Ezen szavakra a' bíró visszafordult, a' többiek pedig Tréfással nevetkezve, szétoszlottak. Azóta, ha a' bírót csufolni akarják, csak a' kastélyba hijják. Azt pedig mindnyájan megismerik, hogy Tréfás Csicsóknak több esze volt az egész falunál. Így gondolkodjatok ti is.

Még olly buta ember is találkozott, ki azt hitte, miszerint a' szabadság abban áll, hogy most már dolgozni sem kell. Szánandó butaság! A' föld, habár már nem robotolsz, tizedet nem adsz is róla, csak föld marad, magától ezután sem terem gabonát. Azt biz ezután is munkálni kell. Dolog nélkül ezután sem élhetünk, mert a' sült veréb a' legszabadabb ember' szájába sem röpül ám. — A' csizmát ezentúl is varrni kell, magától össze nem áll. És a' fűből, ha csak le nem kaszáljátok, föl nem gyűjtitek csak egy petrencze széna sem kerekedik. — Mások azt mondják : „no hát mi haszna van minden dicséretes változásoknak? Nem ott vagyunk-e a hol előbb? Az illyeknek csak azon közmondást hozom eszékbe : „a'

fát sem vágják le egy vágással.“ Lassanként majd kifejlik minden, a' haszon is szembetűnő lesz. Ugyan mit mondanátok, ha p. o. Gyarmati József fenyevesi szöllejében egy vad csemetébe gyümölcságot oltana, és azt akarná, hogy az, még azon esztendőben gyümölcsöt is teremjen, és ha nem teremne, zugolódnék miatta? Nemde azt mondanátok, hogy ő kegyelme nem ért hozzá? Azt sem lehet okosan kívánni, hogy a' mi országos változásaink tüstént szembetűnő hasznot adjanak. Várjuk el a' kamatozás' idejét. Legyünk békeséges türeők. A' békeséges türés olyan, mint a' rózsafa vannak fájdalmasan szuró tövisei, de van virágja is, mellynek színe és illatja gyönyörködtet. Csak még taval illyenkor is, ki merte volna hinni, hogy az idén már nem robotól, nem ad tizedet, és ime mégis megvan. A' jó Isten' keze soha sem rövidül meg, áldásainak kutforrása nem apad ki. — Nyugodjunk meg gondviselésén, 's várjuk meg kegyelmétől a' mit még szívünk kíván, de várjunk zugolódás, nyugtalankodás nélkül. Akármilly nyugtalanul, zugolódva várja is valaki a' reggelt, nem jön előbb csak egy órával sem. —

X.

V é g s z a v a k.

Ime atyámfiái, ezeket akartam én nektek kis könyvemben elmondani! Jó szívből származnak tanácsaim, hiszem is, hogy a' jó szívek befogadják

azokat, 's a' kik befogadják, fogadom Istenemre, meg nem bánják! Szokták mondani: a' tapasztalás legjobb iskola, vigyétek könyvemet a' tapasztalás' iskolájába vagyis intézzétek szerinte élteteket és át fogjátok látni, hogy jóakarótok vagyok. — Egyébiránt legyetek istenfélők, jámborok, elégedjétek meg sorso-
tokkal, dolgozzatok és imádkozzatok, senkinek kárt ne tegyetek; sőt adjátok meg mindenkinek, a' mivel tartoztok. Szeressétek az Istent és felebarátaitokat. Szeressétek édes magyar hazánkat, intsenek ennek szeretetére a' nemzeti színekkel ékesített szalagok. Az Isten' áldása nem fog elmaradni.

Különösen imádkozzatok a' törvényhozókért, kik nektek olly kedvező törvényeket hoztak, a' királyért, ki ezen törvényeket megerősítette; előljáróitokért, kik a' törvényt végrehajtják és egymásért, hogy a' törvényt megtarthassuk, és ezáltal békességet, csendességet szerezzünk az országban.

Most pedig, hogy ugyanazon szavakkal végezzem könyvemet, mellyekkel kezdtem, azt mondom: Isten mindnyájunkkal!

P E S T,
NYOMATOTT BEIMEL JÓZSEFNÉL.
1848.